

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Ljubljana VII, Zadržni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
belo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 99.

Sreda 12. decembra 1928.

Leto III.

Ivan Cankar.

Danes pred desetimi leti je umrl naš pesnik. Prav ob prevratu je umrl največji naš človek, največji naš prevratnik, največji naš duh.

Ali bo slovenski meščanski svet in vse, kar ob njem visi laži-značaja, laži-znanja in laži-literature, kedaj prav ocenilo in razumelo, kaj je bil slovenskemu narodu Ivan Cankar; ne vemo, in je to absolutno postranskega pomena.

Kolikor je zdravega, zavednega delavstva, kolikor je sploh značajnega, priprostega naroda, ta ga osvaja, ga razume, ga vzljubljuje bolj in bolj. Ivan Cankar si je postavil sam

svoj spomenik. Postavil si ga je v srcih in v razumu poštenih.

Delavstvo se spominja vsakega 11. decembra kot dneva svoje največje žalosti in svojega največjega ponosa. Toliko bolj je neumrjoči duh Ivana Cankarja živ med nami ob tej prvi desetletnici njegove smrti.

V prihodnji številki bomo pisali o Cankarju, o njegovem delu in življenju o njegovem pomenu za naš narod.

Ivan Cankar, to je naš največji pesnik in naš največji človek. Njemu gre naša najgloblja misel in zahvalnost.

Boj za demokracijo v Jugoslaviji.

Proč s šovinističnim hujskanjem!

Kmetskohrvaška koalicija (samostojni demokrati in radičevci) so pričeli svoj boj proti beograjskim kapitalističnim hegemonistom z geslom: »boj za demokracijo v državi«. Geslo je pravo, niso pa metode v tem boju prave. Zakaj srbski buržuazni hegemonisti, ki državo eksploatirajo s tem, da slabo gospodarijo, prodajajo vse pridobitne možnosti tujcem in pri tem »služijo«, opirajo svojo hegemonijo v glavnem na tezo, da so Srbi tisti, ki imajo moralno in zgodovinsko nalogo absolutno vladati to državo. To tezo branijo in podpirajo s tem, da nete med srbskim narodom šovinistično sovraštvo proti prečanom vobče, ne samo proti Hrvatom.

Kmetskodemokratska koalicija v Zagrebu je pa temu triku beograjske čaršije nasledila in pričela gojiti proti srbskemu šovinističnemu zločinu hrvaški šovinizem ter s tem tudi s svoje strani izpodbila za daljšo dobo podlago, na kateri naj bi se ustvarjala potrebna nova demokracija v državi.

Razni režimi, v katerih so sedeli tudi Pribečević in radičevci, so vodili isto škodljivo gospodarsko politiko, kakršno vodi sedanji režim. Prejšnjo politiko sedanji režim samo nadaljuje z bolj terorističnimi in absolutističnimi metodami. Zato in pa zaradi tega, ker opozicija noče, ali pa vsled svoje notranje nesoglasnosti ne more konkretizirati svojih zahtev, mi ne moremo imeti zaupanja v resnost nje boja.

Borba proti politiki režima je povsem upravičena; še več, je imperativ vseh demokratičnih državljanov. Toda šovinistično hujskanje na obeh straneh je zlo, ki problem demokracije v državi peha daleč v bodočnost, ker frazasti šovinizem samo razdvaja, ne more pa zbuhati med narodom, ne na eni ne na drugi strani, čuta demokracije in potrebe po njej.

Socijalistična stranka stoji v tem vprašanju povsem na pravem samostojnem stališču. Jugoslavija je nova

država, ki je nastala minimalno iz štirih kulturnopolitično različnih sestavnih delov in različnih mentalitet. Zgodovinsko najizrazitejša v državi je Srbija in tudi po številu prebivalstva in teritorija najjačja. Tega dejstva se ne da tajiti. Le v gospodarskem oziru jo nadkriljujejo prečanske krajine. Z ozirom na razlike mentalitet v državi je predvsem potrebno, da se te razlike v primernem ideološkem pravcu izravnavajo in na podlagi tega pravca vodi politika, ki zbudi duha skupnosti in potem duha demokracije.

Socijalistična stranka je volila v sedanjem političnem položaju to pot. V celi državi je proletarijat, je kmetstvo, ki še ne pozna dovolj svojih skupnih interesov. Ta proletarijat, ta kmetijski narod je treba duhovno združiti, da bo po vsej državi enotno nastopal za svoje pravice in se boril proti meščanskemu diktatu in šovinizmu. Delavstvo in kmetstvo te države mora zbrati vse svoje sile in najodločneje nastopiti proti šovinizmu z obeh strani ter si pridobiti med narodom cele države vpliv in tla, da se bo boj proti krivicam vršil po vsej državi smotreno.

Ako bi bila kmetstvo-demokratska koalicija napovedala boj šovinizmu in sebični hegemoniji srbske buržuazije, bi nam bil boj simpatičen, ker bi blagodejno vplival polagoma tudi med srbskim narodom ter pospeševal duha demokracije v državi, tako pa nam ne more biti simpatičen, ker vliva olje v ogenj šovinizma, ki ga enako preklinjajo pri Srbih, kakor pri Hrvatih ali pa pri Slovencih, kakršnega so uganjali naši klerikalci, preden so šli v vlado.

Mislimo, da je to dovolj jasno za vsakogar, ki zna nekoliko misliti. Najprej torej proč s šovinizmom, potem zainteresirati narod za interese ter postaviti na celi črti demokracijo proti absolutizmu.

To je edina prava pot!

Kam tira dr. Korošec s svojo politiko?

Zagrebska oblastna skupščina je sklenila, da ne prizna novega vojaškega velikega župana, polkovnika Vojino Maksimovića. Po zakonu ima oblastna skupščina, ker je avtonomna, to pravico. Po zakonu vlada skupščine tudi ne more razpustiti, razen, če ji poteče poslovna doba ali pa če dve leti ni v stanu sestaviti poročuna.

Ogorčenje v Zagrebu proti ukrepom vlade je upravičeno, ker ni bilo

povoda za militarizacijo uprave, zlasti, ker je opozicija odklanjala demonstracije, ki so se vršile dne 1. decembra. Toda besnotni režimskih vplivov je vendar nadaljevala svojo izživajočo politiko in s tem politični položaj zopet zaostri.

Toda vse to še ni dovolj: Vlada hoče sedaj na hitro izpremeniti več zakonov, s katerimi omeji avtonomijo oblastnih skupščin in druge sedaj veljavne svoboščine znatno okrne.

Predvsem hoče vlada določiti v zakonu o oblastnih samoupravah, da sme ministrski svet na predlog velikega župana razpustiti oblastno skupščino in odrediti nove volitve v roku enega leta; medtem pa vodi upravo začasni gerentski svet izmed velilcev, ki jih predlaga veliki župan in potrdi ministrski svet.

Dalje se pripravljajo tudi ostreje določbe za tiskovni zakon in za zakon o zaščiti države.

Tu pada vsekakor odgovornost za kršitev oblastne samouprave na predsednika vlade.

Kje na svetu so še mogoče take stvari? Kako so mogoče, ker vladi načeljuje dr. Korošec, predsednik

»najdemokratičnejše« klerikal. stranke v Sloveniji?

V kateri civilizirani, demokratični državi je mogoče, da se vse upravičene zahteve naroda, zahteve po drugačnih političnih in gospodarskih metodah, tako hladnokrvno odbijajo in ubijajo?

O demokracija!

O pravica!

Čas je že, da jugoslovanski narod obsodi vse te metode, obsodi vse tiste, ki nete šovinistično sovraštvo med državljani, ker so vsi ti njegovi sovražniki.

Bisago poznajo; ti, narod, pa se navdušuj ob frazah in — stradaj. Za stradanje pa tudi svobode ni treba.

Zagreb pod vojaškim upraviteljem.

V zagrebski upravi je vlada zaradi demonstracij dne 1. decembra na pritisk beograjskih krogov zamenjala velikega župana. Veliki župan dr. Zrelec je bil upokojen in na njegovo mesto imenovan kot vršitelj županskih dolžnosti polkovnik Vojislav Maksimović, ki je bil doslej profesor na vojni akademiji v Beogradu. Obvi vojaških krogov na eni strani, na enem pa je bil premeščen iz Zagreba v Skoplje tudi general Uzun-Mirković.

Vlada se je vsekakor vdala zahtevi vojaških krogov na eni strani, na drugi strani pa je s tem svojim ukrepom ustregla onim političnim krogom, ki ženejo spor do skrajnosti.

Povedali smo že, da take metode niso dobre. In morda ni več daleč čas, ko bo moral režim to sam spoznati. Poleg vseh teh ukrepov pa poročajo listi, da se pripravlja izvajanje zakona o zaščiti države na Hrvaškem.

Premestitev generala v Skoplje in postavitve polkovnika na čelo zagrebske županije, je pa povzročilo veliko razburjenja seveda v vojaških krogih, med Hrvatimi in tudi v režimskih strankah. Zlasti se bunijo Davidovičevi demokrati in groze z odstopom. Z demisijo je zagrozil tudi vojni minister Hadžić.

Napete razmere torej kažejo, da je ministrski predsednik dr. Korošec klonil onim krogom, ki hočejo hrvaško opozicijo za vsako ceno zlomiti, a je

kljub temu napravil še večjo zmešnjavo.

Položaj, ki ga je režim s svojo taktiko pripravil s tem, da ni hotel ničesar slišati o pomirjenju na kaki konkretni bazi, je privedel končno tako daleč, da je odstop vlade avtomatično postal nujna stvar. Beograjska »Politika« pravi, da je politična situacija silno resna ter da je kriza vlade skoraj neizogibna. Pravi tudi, da postane notranji minister v novi vladi bivši poslanik dr. Smolaka.

Režim torej sploh ne misli na razčiščenje spora med Hrvati in Srbi. Smatramo, da je tako nerazumevanje položaja silno kvarno, ker trpi zaradi njega zlasti narod, pa tudi splošni razvoj sedaj in za daljšo bodočnost ne glede na to, kako se ta borba konča.

Ni naša država, buržuazija je vlada. Toda tudi ta buržuazija bi morala biti toliko pametna, da ima država ustavo, da je princip ustave demokracija, da ustava garantira enakopravnost in da je na načelih demokracije in enakopravnosti mogoč sporazum.

Režimska politika pa je sedaj segla po skrajnem terorju in teror je najslabše orožje, s katerim se lahko prikriva kvečjemu — napake in krivice za nekaj časa.

V demokratični državi teror ne more imeti drugega namena in pomena.

Načrt novega šolskega zakona.

Za narodno skupščino so izdelali načrt zakona o ljudskem šolstvu in ga vlada da v kratkem v razpravo. Ljudsko kakor tudi drugo šolstvo je v meščanski državi prikrojeno interesom meščanske družbe, interesom meščanske demokracije. V vseh šolah, zlasti splošnih, se goje v glavnem tisti predmeti in v tistem duhu, ki podpira vladajočo družbo, dočim prihajajo praktična navodila za življenje le malo v poštev in še takrat z malimi izjemami s tendenco, da mladi človek postane vdan družabnemu sistemu in tistim, ki družbo vodijo ali ji diktirajo. V ta namen služi zlasti suženjsko navdahnjeni verski pouk in pa abstraktni šovinistični patriotizem. Mladič, ko pride iz šole, ne ve, iz kakšnih interesov naj postane, recimo, dober član družbe, niti ne pozna realnega življenja in praktičnega življenja.

Današnje višje šole vzgajajo uradnike in duhovnike; za delavca in kmeta je pa dovolj, če se je naučil podpisati ime in nekaj malega računanja. Pogleda v svet pa delavec in kmet v šoli ne dobata in tudi ne re-

alne podlage, da bi se sama dalje izobraževala. Poleg tega je izobraževalna doba omejena na prekratko dobo.

V Jugoslaviji imamo do 60 odstotkov analfabetov. Novi načrt ljudskošolskega zakona je v splošnem z ozirom na celo državo precejšnjega pomena. Toda zakon, ki ne vemo, kako ga bomo izvajali, ki dopušča preveč svobode posameznim kompetencam, da odločajo o njega izvedbi, ni popoln; ne nudi potrebnih garancij, da se bo ljudsko šolstvo negovalo in izvajalo v smislu zakona.

Krajevne razmere v naši državi so silno različne. Po nekaterih delih države je ljudsko šolstvo danes že jako razvito. Po drugih pa še ne in tudi terenske razmere so take, da zaradi raztresenosti krajev in morda tudi zaradi pomanjkanja sredstev, novega zakona ne bo mogoče točno izvajati, če država ne bo storila svoje dolžnosti.

Zakonski načrt določa splošno šolsko obveznost. Starši in skrbniki, ki ne bi pošiljali otrok v šolo, bodo kaznovani. Današnje socialne raz-

mere so pa take, da se šolska obveznost lahko proglasi z zakonom, vprašanje pa je, kdo bo zakon izvrševal. Pred vsem je potrebno, da se otrokom tudi omogoči obiskovanje šol. Otroci, ki so lačni, bosi in brez šolskih potrebščin, ne morejo hoditi v šolo in se tudi ne izobraževati z uspehom. Zakon bi moral torej zagotoviti siromašnim otrokom zavetišča, kuhinje itd. ter vse šolske potrebščine. Načelo mora torej obveljati, če se komu naloži dolžnost, da se mu tudi da možnost, da to dolžnost vrši. Način te pomoči pa je seveda odvisen od krajevnih in političnih razmer, ki jim ne moremo zaprati.

V smislu novega zakona se ima otvoriti ljudska šola povsod, kjer je v okolici štirih kilometrov 30 šolo-obveznih otrok. Mi smo v tem oziru mnjenja, da je to število presplošno. Šole bi se morale uvesti tudi v krajih, kjer je le deset za šolo godnih otrok. Raztresena sela po obširnejših ozemljih pač otežkočajo redni šolski pouk, ali tudi teh krajev se ne sme zanemarjati, marveč se morajo zanje uvesti potovalne šole ali šole s par dnevi pouka na teden, če se hoče sporedno dvigati kulturni nivo državljanov. Potrebno je to, ker se mora dati narodu potrebna podlaga, da se bo sam izobraževal dalje potom knjig in časopisja, ki so danes že neobhodno potrebni pomočki samoizobrazbe.

Povsem napačno pa je, ker se prepušča skrb za vzdrževanje šol na

milost in nemilost občinskim očetom in lokalnim političnim vplivom. Največ šol je odvisnih od občin, ki često ne bodo mogle nositi stroškov ali pa bodo skrbele za šole malomarno. Iz tega razloga in pa iz razloga, da se šolstvo razvije moderno in smoteno, je neobhodno potrebno, da tudi šole v celoti vzdržuje država. Ministrstvo prosvete bi torej moralo poskrbeti za poseben šolski fond, iz katerega bi se gradila in vzdrževala v prvi vrsti li-gijensko urejena šolska poslopja in votirale druge potrebščine za pospeševanje šolskega obiska in pouka.

Z zakonom bi se morala striktno uvesti osemletna šolska obveznost. Od četrtega leta pa do šestega pa bi morali otroci po mestih in industrijskih krajih, zlasti, če nimajo domače nege in varstva, obiskovati otroške vrtce in zavetišča. Ljudska šola šteje osem razredov: štiri spodnje in štiri gornje. V gornjih razredih se pouk lahko skrči na nekaj ur na teden, če gre v obrtni uk, ali če to sklenejo lokalni faktorji. Ta izjema krši osemletno šolsko obveznost, ki se bo nedvomno izrabljala, da se pouk omeji.

Šolska obveznost v zakonu bi torej morala biti normirana za otroke od 4. do 14. leta, kar je to doba, v kateri se človek oblikuje v telesnih in duševnih svojstvih. V zavetiščih bi se otroci pripravljali na ljudsko šolo, se privadili resnosti pouka in govoric, ki je sicer tako silno pomanjkljiva na prvi stopnji pouka.

(Dalje prihodnjič.)

dr. Rennerja in 25 glasov za Schöberja. Pri drugi volitvi je bil rezultat isti. Pri tretji volitvi je bila za socialiste potrebna velika previdnost, kajti nevarnost je postajala, da bi mogel biti izvoljen Schöber ali pa sam prelat dr. Seipel. To so morali socialisti preprečiti in sicer na ta način, da so oddali prazne listke in tako je bil izvoljen bivši gimnazijski ravnatelj in dosedanji predsednik zbornice

Miklas, ki je sicer strankar, toda vse-kakor mož, ki je dosedaj dokazal, da zna biti tudi objektivni. Največja sramota za Dunaj bi zlasti bila, če bi bil krvnik Dunaja izvoljen za predsednika demokratične republike. Z odločbo socialistov je tudi skrivna Seiplova želja ostala neizpolnjena.

Upajmo, da ni več daleč čas, ko si bo avstrijsko ljudstvo izvolilo prvega rdečega predsednika.

Še vedno o naši emigraciji.

V Franciji, 6. dec. 1928.

Sodrug v Franciji nam piše:

V št. 94. »Del. Politike« z dne 24. nov. 1928 sem čital pod naslovom »Izseljevalna politika« med drugim tudi to, da se sklepajo nekake konvencije s Francijo, ki bodo omogočile izselitev v Francijo nad 100.000 jugoslovanskih delavcev. Ko smo zaznali, da se nahaja v Parizu Jugoslovanski izseljeniški komisariat (V. Kuhar), smo bili mnjenja, da ima nalogo pripeljati nas jugoslovanske rojake nazaj v domovino, ker se je takoj v začetku tega leta začelo organizirati nek transport v Jugoslavijo, kateri pa še do danes čaka v Franciji, čeprav so (kakor mi je znano) one ovčice (približno 200 po številu) že plačale nekaj »Vorschuss« za ta vlak (5 frankov na osebo). Reklo se je, za korespondenčne stroške. (Ali se je vse porabilo? Če ne, zakaj se jim denar ne vrne?)

V mesecu juliju je bilo razglašeno po tukajšnji koloniji, da morajo vsi jugoslovanski fantje do 26. leta starosti, ki niso še zadostili svoji vojaški obveznosti, priti na »štelungo« v Pariz (seveda na svoje stroške). Zato smo bili mnjenja, da se je Jugoslavija že izpraznila in da manjka ljudi. Ko sem čital omenjeni članek, sem se pa prepričal, da je ravno nasprotno res, ker jih imajo še vedno nad 100.000 odveč in na prodaj. (Delavcev namreč.)

Še bolj pozorni pa smo postali pred enim mesecem, ko smo prejeli pismo od Izseljeniškega komisarijata v Parizu, v katerem smo brali med drugim tudi sledeče: **Opozarjate se** (podčrtal jaz) tudi blagohotno, da slavi naša država dne 1. decembra desetletnico svojega ujedinjenja in obstoja. Morda bo vaše društvo znalo najti sredstva, da se ta praznik med našimi izseljenci vašega okoliša lepo praznuje. Veselilo bi nas tudi poročilo, kako ste ga praznovali.

Nehote sem se spomnil na članek v »Del. Politiki« pod naslovom »Generalsko povelje« v št. 10 od dne 10. novembra 1928. Primerjal sem »Be-fehl« vladnega organa V. Kuharja s civilnim generalom Maistrom ter sem prišel do zaključka, da je to eno in isto, samo z različnim podpisom.

Torej, delavska živina, najprej garaj doma ter nabaši tvoji domači buržuaziji žepa in stradan, kadar si pa tako izstradan, da nisi več kos svoji nalogi, v prid izkoriščevalcem, takrat ti pa v zahvalo dajo »rajzepas« za inozemstvo (katerega pa moraš sam drago plačati). Pa to še ni tako hudo, ker tukaj vsaj živimo človeku dostojno življenje! Ali to nam ne gre v glavo, da si predrznejo od nas še zahtevati, da naj se navdušujemo za ono domovino, katera nas spominja samo na lakoto in trpljenje, na bedo in pomanjkanje, na dolžnosti brez pravic, na teptanje svoje in na korupcijo. »Non, jamais!«

Da pa niso vsi tega mnjenja, je dokaz, da se je vseeno našlo par patrijotov, ki so organizirali v ta namen v nedeljo 2. decembra 1928 narodno veselico, kjer se je mnogo pilo in še več zabavljalo proti nam nekaternikom. (O, ubogi možje z zaprtimi očmi!)

No, seveda, »Wir machen uns nichts daraus!« Pač pa smo nabrali med seboj malo vsoto za bojovni sklad proti klerikalizmu, in sicer so darovali sledeči sodrugi: Lenič Edvard 7 fr., Jankovič Jakob 5 fr., Cistar Lojze 3 fr., Rejc Marko 3 fr., Cistar Jože 5 fr. in Jontes Ignac 2 franka. Prepričani smo, da smo s tem opravili boljše delo kot oni patrijotje s svojim pijančevanjem in zabavljanjem. Kajti največ krivde, da si moramo služiti svoj kosček kruha v inozemstvu, leži pač na brezglavi politiki klerikalizma in njegovih vodij, z dr. Korošcem na čelu.

Zatorej, sodrugi, kateri ste doma: Na delo brez strahu, ker pregovor pravi:

Bojevati se, je častno, bežati pa je sramotno!

Eden, ki malo govori, a mnogo misli.

Naročajte in širite »Delavsko Politiko!« Zahtevajte jo v vseh lokalih, kamor zahajate! Kupujte edinele v trgovinah, katere inserirajo v delavskih listih! Podpirajte svoj tisk, ker s tem jačate svojo moč!

Novi predsednik — Viljem Miklas.

Pri volitvi predsednika avstrijske republike, ki se je vršila v sredo, dne 5. decembra, je bil izvoljen dosedanji prvi predsednik narodne skupščine, Viljem Miklas, krščanski socialc.

V Avstriji se voli predsednika v zvezni skupščini, »Bundesversammlung«; poslanska zbornica ima 165 članov in zvezni svet (senat) 50 članov, skupaj tedaj 215 poslancev. Po strankah pripadajo poslanci narodne skupščine in sicer: krščanskim socialcem 73, socialistom 71, velenemcem 12 in »Bauernbundu« 9. V zveznem svetu imajo socialisti od 50 mandatov 20, tedaj skupno 91. Dosedanji predsednik dr. Hainisch je bil dvakrat zaporedoma izvoljen po 4 leta. Po ustavi pa ne more v tretje biti več voljen.

Krščanski socialci so sicer hoteli, da bi se ustava izpremenila, toda ne le glede podaljšanja funkcijske dobe predsednika, marveč obenem so hoteli, da bi se mu dalo večjo moč. Zato pa socialni demokrati niso bili. Klerikalci so zasledovali cilj, da bi potem postal predsednik g. prelat in sedanji zvezni kancler dr. Seipel sam, ki bi markiral tako majh-

nega cesarja. Ker pa je za spremembo ustave potrebna dvetretjinska večina, katere pa sicer koalirane tri stranke brez socialistov nimajo, zato je gornji projekt padel v vodo. Koalirane meščanske stranke se niso hotele zediniti na enega kandidata. Krščanski socialci so kandidirali Miklasa. Medtem so velenemci in kmetska zveza od začetka do konca trdili, da so za eno nestransko osebnost. Zato so bili tudi socialisti in če bi bili prvi dosledni, bi bil lahko tak kandidat tudi prodr. Toda velenemci in njihovi zavezniki (Bauernbund) so nastopili v zadnjem hipu s kandidturo na plan, ki ni le presenetila, marveč je pomenila največjo provokacijo za socialiste, to je z g. policijskim predsednikom Schöberjem, ki se je proslavil z največjim krvoprelitjem, kar jih Dunaj pozna, povodom julijskih nemirov, ko je policija postreljala 90 ljudi.

Volitev se je torej vršila tako-le: Od 215 volilcev je bilo navzočih 212. Predsedoval je skupščini predsednik s. Eldersch. Pri prvem skrutiniju je bilo oddanih 94 glasov za Miklasa (krščanski socialc), 91 glasov za s.

LEO SILA:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

70

»Peti mesec.«

»Zakaj nisi prišla prej?«

»Nisem vedela, nisem mogla . . . Oh, kako strašno je to, gospa.«

Starki se je smililo dekle in sprostila ga je nepoklicanega plodu, ki ji je ogrožal vso bodočnost. Saj je dobro premislila, je dejala. Na komisarja je mislila mnogo. Lahko bi mu povedala, pisala bi mu lahko in zahtevala, da jo poroči. Oče bi z veseljem privolil. Prvi trenutek se ji je zdelo dobro in v redu, ko pa se je spomnila, da ga ne ljubi, se ji je vzbudila odvratnost pred njim. Ne, Nikoli. Raje v smrt, kakor v življenje s človekom, ki ga ne ljubi. Zato se je napotila k babici. Saj bi šla mogoče tudi k zdravniku. Tudi to ji je bilo znano, da so opravljali take posle, toda zaradi nevarnosti pred paragrafom so zahtevali veliko vsoto. Binica ni imela nikoli preveč denarja. Ves ji je hitro skopnel. Oče je rad pil, mati je bolehal. Za pijačo in zdravila se potroši mnogo denarja. Babica jo je sprostila za sto dinarjev. Težka je bila operacija, ker je bila kasna. Toda Binica je pretrpela vse bolečine potrpežljivo, molče, da se je babica čudila.

»Ti pa dosti vzdržiš!«

Izčrpana je ležala nato še vso uro na postelji. V mraku se je utrujena, a spokojna, ker si je rešila življenje pred ljudmi in pred seboj, vračala domov. Svoji sestanovalki ni povedala ničesar.

Glava jo je bolela že prej večkrat, zato gospodinja ni povpraševala.

Spala je dolgo.

Že od daleč se je smejala v soncu. Črni lasje so ji odsevali v svetlih pramenih in Leonu se je zdelo, da gore. Razposajena je bila in vesela.

»O, Leo, ali ste slišali? Ali še nič ne veste? Potem vam pa sploh ne povem.«

Leo se je skušal veseliti z njo, če tudi ni vedel zakaj.

»Ali se še spominjate, kje ste rekli, da mora biti v maju lepo?«

»Spominjam se.«

»No, ali še ne uganete? Vi ste patron. Tilka spet vabi. Ali bova šla? Oprostite, ali boste šli tudi vi? Evo vam pisma.«

Pokazala mu je samo tisto stran, na kateri piše pozdrave za Leona in ga spet vabi. Prejšnjih strani, kjer je Tilka tožila, da jo je trgovec zapustil in se je ob branju spomnila Sonja tistega jutra, ko ji je dala brati kartico šaljive pošte, ni pokazala.

»Pridita, otroka moja. Ko bi vedela, kako je lepo tukaj v maju!«

»Tilka naju ima za otroka. Ali se nič ne upirate?«

Leo se je samo zadovoljno nasmehnil.

»Greva?«

»Greva.«

»Stisnila sta si roke.«

»Kam sedaj?«

Leo ji je zastavil korak.

»V šolo moram. Ravnatelj me kliče radi matematike in fizike. Nič se ne učim. To ste krivi vi.

Haha! Zakaj ste tako začudeni? Ali se ne čutite krivega, vi, vi . . . » Zamahnila je z roko in odhitela.

Leo je gledal za njo. Srečen je bil.

Ravnatelj Kotnik je komodno sedel v mehkem naslonjaču. Njegova pisarna je bila lepo urejena. Knjige pospravljene, papirji v mapah in v kotu je bil divan, mizica in še dva stola. Ura je odbila pet. Stopil je k oknu in pogledal na ulico . . . »Že hiti!« — veselo je pomanil roke. »Ena, dve, tri . . . štel je trenutke in potrkal je.

»Naprej!«

Vstopila je — Sonja.

»Oprostite, malo sem se zakasnila.«

»Nič hudega! Sedite!« Ponudil ji je divan.

»Tako je preideva k stvari. Poklical sem vas radi vaše mature. Kaj je vendar z vami? Prej ste navadno dobro odgovarjali, zadnje čase pa kakor . . . kakor, da se sploh nič več ne brigate za šolo . . . » Sonja mu je gledala kljubovalno v oči. »Ne vem, ali vas fanti tako mešajo, ali kaj vam je. Poklical sem vas, da vas še enkrat izprašam. Ker vas sicer ne morem pripustiti k maturi . . . » Sonjo so obhajali mravljinici. Ravnatelj je prisedel. Nič posebnega se ji ni zdelo to. — »Sicer pa ne bo tako hudo.« — V tistem trenutku je bil njegov glas že spremenjen. Prej hladen, sedaj pretirano tople in prijazen. — »Jaz tako vem, da se učite, da znate . . .«

»Od kod te besede?« je šinilo skozi njeno glavo. Takrat se ji je približal, stegnil je roko po njenih ramelih in ji pošepnil: »Odvizno je vse samo od vas . . .«

Dnevne novice.

Končno so maske padle.

V revoltirajoči Niš so sklicali prošlo soboto vladni radikali javni shod, da si utrdijo tam zopet omajane pozicije. In kot posebno atrakcijo, ki naj bi »vlekla«, so pricitali s seboj tudi dva slovenska tigra, Franca Smodeja in doktorja Natlačenca, ki sta na shodu lomila kopje za vladne radikale.

Smodej je po poročilu »Slovenca« od 10. decembra govoril med drugim tudi tole: »Zahvalim se vam za pristržno prijateljstvo... Mi, Slovenci, smo najsevernejši zavezniki radikalov. (Če se zasloba naše vlade neha že pri Dravi, potem ni kdovekaj. Op. ur.)... Vedno boste v vaših težkih časih našli nas Slovence vdane državi in kralju veselimo se, da smo lahko na skupnem delu z radikali (pri upropaščanju naroda. Op. ur. Ni samo slučaj, da sodelujeta Slovenska ljudska in radikalna stranka (o ne, temveč dobro premišljena špekulacija. Op. ur.), kajti to sta dve imeni za eno in isto stvar. (Za katero bi pa zaman iskali izraza v slovarju, pač pa bi ga mogoče slišali lahko v kaki beznici. Op. ur.).

Za Smodejem je še Natlačen omlatil par praznih snopov. Zatem pa je tisti znani minister Cvetković dajal dopisniku »Slovenca« nekakšne izjave, v katerih je zelo hvalil lojalnost Slovencev (reci klerikalcev, op. ur.). Med drugim je rekel: »Mi nismo imeli z vami in vi ne z nami nikakih težkoč (v hotelu »Toplice« na Bledu, kjer so zalili novostrojeno prijateljstvo, imajo najbrž zelo dobro vino, op. ur.). Ko je šlo za ureditev pravoslavne zakona in pravoslavne cerkve (to so bili nekaj vendar krivoverci! Op. ur.), nato za šolski zakon (glej, glej, sedaj pa tulijo, da so ga brez vednosti klerikalcev delali, op. ur.), in očitno ne bo težav, ko bo prišla kmalu v razpravo ureditev koncordata. (Aha, za to jim gre! op. ur.) Po mojem mnenju težko pride doba, da bi se odcepili radikali od SLS. (Tak zakon razveljavi samo papež, op. ur.) Lahko poveste in napišete, kar ni nobena tajnost, da ima predsednik vlade dr. Korošec absolutno zaupanje vseh radikalov. (I seveda, radikali rabijo nekaj nevarne ščit in strašilo za neobogljive, samo ne razumemo, kaj naj Slovencem to koristi. Op. ur.)

Dva ministra v sistemskem objemu. S čemur ni popolnoma uspel Cvetković pri oblastnem odboru v Nišu, to hoče doseči dr. Korošec z vojaško diktaturo nad oblastjo v Zagrebu. Kako je že bilo 1. dec. 1918? Brat Slovenec se objema z bratom Hrvatom in roko v roki gresta oba skupaj v posete k bratu Srbu... Danes pa ni več bratov, ostala je samo še sountana in Waffenrock.

Naš Čulovski jih je ob priliki neke vojaške zaprisege dobro pogruntal, ko je napisal:

Navzoč general mu stisne mehko rokò:
»Hvala, častiti, za veliko uslugo!
Kadar vam treba, vam vrnjena bo,
naj država in cerkev podpre druga drugo!«

Generali marširajo.

Dr. Korošec, načelnik klerikalne stranke, ki je vzela vso demokracijo v zakup, je postavil za velikega župana v Zagrebu aktivnega polkovnika.

Zakon določa, da je veliki župan politični predstavnik vlade — g. Korošec je pa dodelil aktivnemu »oberstu« politično vlogo.

Pravijo, da mora vojaštvo biti nepolitično. Čemu je dr. Korošec kršil to načelo? Čemu uporablja aktivne vojaške za svoje politične namene?

Po zakonu mora biti veliki župan izvežban v upravni službi in mora poznati zakone in uradne predpise.

Artilerijski polkovnik tega znanja nima, on se spozna na kanone, na polkovne raporte, na menažo in na »marodevizite« — kako naj s tem svojim znanjem upravlja zagrebško oblast?

Dr. Korošec se s tem podaja na zelo nevarno pot. Gorje državam, v katerih vojak in general vodijo politiko. Pogledati je treba samo na Portugalsko ali v Grčijo. Tudi zgodovina Srbije je poučna. Zadnji Obrenovići so z generali poizkusili krotiti politične stranke — uveli so generale in vojaške v politiko. Generali in vojak so politiko po svoje nadaljevali in so jo tako izvršili, da so poslali ravno pred 25 leti zadnjega Obrenovića na drugi svet. G. Korošec! Generali imajo sablje! Ni jih dobro spuščati v politiko — generali naj ostanejo v kasarnah.

Vlada se maje.

Sedaj ne pišejo več tistih bobnečih naslovov »Vlada se maje« in »Vlada trdno stoji«, toda kljub temu je vlada na jako šibkih nogah. Vsi trezni državljani so prepričani, da je odstop vlade najpametnejši korak in razpis novih svobodnih volitev edini izhod. Tiranske metode in izzivanja so dosegle že tako mejo, da se gabi-jo celo nekoliko treznejšim srbskim

meščanskim politikom. Tako se Davidović odločno upira nadaljevanju politike v pravcu po 20. juniju. Povsem gotovo ni, kdaj nastopi vladna kriza in demisijska, ker hoče režim še nekatere stvari rped odstopom spraviti pod streho. Vprašanje je le, kateri vplivi so v režimu močnejši, ali tolerantnejši ali absolutističnejši. Kako trda prede režimu, je dokaz tudi pisanje »Slovenca«, ki sam priznava, da je vsak hip mogoča kriza vlade. Imeli smo s 25 vladami, ki smo jih imeli v državi, vedno križ. Niti ena vlada doslej se ni uživala v novo državo, da bi čuvala načelo demokracije in skušala uvesti enakopravnost državljanov. Niti ena od vseh dosedanjih vlad ni odločno nastopila proti eksploatacijskim metodam pokrajin in korupcijskim aferam. To je žalostna zgodovina te državnosti, ki se pa z izpremembo vlade tudi še ne bo izpremenila. Treba je novih volitev, predvsem pa duha demokracije, ki pa mora zrasti iz naroda preko današnje meščanske škandalozne politike in neodvisno od nje.

Režim izroča oblast vojaštvu. Po demokratičnih načelih ni, da odstopa civilna vlada vršitev upravnih poslov vojaškim osebam, ker je vojaštvo nepolitično. Vendar je režim imenoval za velikega župana v Zagrebu na nezakoniti način aktivnega polkovnika. Režim je takorekoč prežal na priliko, da to napravi, ker zadnje demonstracije nikakor niso bile tako tehten razlog, da bi se moralo postavljati vojaškega komisarja. Ne čudimo se pa iz drugega razloga, da je prišlo do tega imenovanja. Kakor vemo, so radičevci in samostojni demokrati že sedaj v opoziciji izjavljali, da utegne rešiti državo iz sedanjega položaja le nevtralna ali generalna vlada. To stališče kmetsko-demokratske koalicije je povsem krivo, ker hoče namesto potom demokracije in potom parlamentarizma upostavljati red v državi z vojaško silo ali diktaturo. Tako stališče potrjuje le sumnja, da je koalirani opoziciji ravnotako malo za demokracijo, kakor režimovcem, ki so prvo priliko porabili, da so pokazali absolutistične roge. Jugoslovansko ljudstvo mora po takih izjavah in dogodkih priti do prepričanja, da med jugoslovansko buržuazijo še ni niti trohe čuta za pravo demokracijo. Zato proč, daleč proč od teh družb in v boj za demokracijo!

Zagrebska oblastna skupščina je imela v ponedeljek sejo, na kateri se je potrdil sklep oblastnega odbora, da se aktivnega častnika ne prizna kot velikega župana. Velikega župana je zastopal banski svetnik Uzorinac. Po tem sklepu skupščine je predsednik pozval Uzorinca, da zapusti sejo. Ker Uzorinac tega ni hotel storiti, je predsednik prikinil sejo in poslanci so odšli iz seje dvorane. Nazadnje je odšel tudi Uzorinac. Nato so se poslanci vrnili v zborovalnico in seja se je nadaljevala. Zaradi »rupornosti« bo, kakor groze režimovci, zagrebška oblastna skupščina razpuščena.

Davidovićeve grožnje. Davidović je grozil z demisijsko demokratov v vladi zaradi imenovanja vojaškega upravnika zagrebške oblasti. Glavni odbor demokratske stranke v naziranjju ni bil edin, zato tudi o tem vprašanju ni sklepal, ampak je prepustil končno odločitev poslanskemu klubu. S tem je vprašanje demisijske vlade očitno odloženo za nekaj časa.

»Slovenec« 10. dec. piše: »Edini izhod iz neprijetnega položaja v državi bi bila vojaška diktatura.« Verjamemo, da jih skominajo Mussolinijeve metode, če le ne bo račun brez krčmarja.

Zakon o zaščiti države proti Zagrebčanom. Pred upokojitvijo je zagrebški veliki župan izdal policiji poseben odlok, v katerem navaja politične grehe, za katere bodo strogo kaznovani v zmislu zakona z dne 2. avgusta 1921. — In vendar je moral v pokoj!

Poslanec dr. Gregor Žerjav je podal poročevalcu zagrebškega »Moroglenblatta« daljšo izjavo, v kateri se čudi vojnomu ministru generalu Hadžiću, da je eksponiral vojsko v sporu z Zagrebom. Izjavlja, da demonstra-

cij in črnih zastav koalicijska ni odobraval, kljub temu se je uvedla neupravičeno vojaška civilna uprava. Če zakoni ne veljajo za one gori, veljajo pa za te spodaj. S tem dogodkom je bila vzeta tudi možnost za razgovore o sporazumu, ki so se že pripravljali. Le če se upostavi zopet zakonitost in red, je mogoče zopet zbuditi tam nekaj zaupanja. Iz Beograda prihajajo samo grožnje, ne med Srbi in ne med Hrvati se pa ne brigajo za državo. Po 20. juniju so se zopet posvečile na Hrvaške stare državno-pravne formule. Končno pravi dr. Žerjav, da bo samostojno-demokratska stranka, zlasti v Sloveniji, na braniku edinstvene države. Samostojna demokratska stranka je edini člen verige, ki zagovarja edinstvenost, Beograd pa hoče tudi tega razbiti.

Odlikovanja, to so takole specialiteta klerikalizma. Cerkvena gosposka živi in umira za odlikovanja, imenovanja itd., in je sploh najbolj srednjeveško-aristokratska ustanova v državi. Slovenski klerikalci so pa še prav posebno požrešni na ordene in zato so izposlovali sedaj ob desetletnici države v zasmeh vsej revščini, bedi in državni krizi nešteto odlikovanj za prevzvišene voditelje slovenskega ljudstva. Vsak je dobil svoj orden. Predlog, ki je šel skozi klerikalno tajništvo, se ni ustavil niti pri najbolj prononsiranih samostojnih demokratih. Žena in mož si stojita danes v pogledu ordenov enakopravna nasproti. Predsednica klerikalnih žen in botra zastave slovenskih orjunašev, mož ene in druge, vse je odlikovano. Vse za blagor očetnjave. Pri vsem tem izvemmo tudi, da je odlikovanje doletelo tudi tajnika Del. zbornice. s. Uratnika, ki je po svojem prepričanju socialista. Ne vemo, kaj bi rekli na to vest. Mi socialisti odklanjamo z Uratnikom vred vsa odlikovanja in malikovanja, pa tudi njegovo udejstvovanje je bilo doslej vse drugo, kakor režimu prikupljivo. Saj vodi DZ v Sloveniji doslej največji boj zoper nečloveško izkoriščanje delavstva po jugoslovanskih kapitalistih. In ti kapitalisti so ob 10 letnici obujali najlepše spomine na postanek te države. Ja, oni so bili prireditelji vsega tega. Režim se boji naše sile. On vidi nastajati nov močan socialistični razredni pokret v Sloveniji in da paralizira naš zgodovinski porast ter daje sisifusovo orožje v roke peščici despotnih razkolnikov, zato pušča kapljati v dežju odlikovanj tudi blizu naših vrst. Mi to vemo, zato se smejemo, skupno z večino razočaranega delovnega ljudstva, ki čita s trpkimi opazkami imena vseh trebušnatih in odlikovanih rodoljubov.

Agrarna reforma za Dalmacijo je sporno vprašanje med demokrati in radikali. Demokrati zahtevajo, da se dalmatinsko agrarno vprašanje reši, še predno pride proračun v Narodno skupščino, radikali pa to zahtevo odklanjajo.

Stradanje v zagrebških zaporih. Zaradi demonstracij aretirani jetniki so pričeli s stradalno stavko.

Avstrijski telegrafski in telefonski nameščenci so z uspehom zaključili svojo pasivno rezistenco.

Združitev Avstrije z Nemčijo. V francoski zbornici je prišlo v razgovor tudi vprašanje združenja Avstrije z Nemčijo, proti kateri so merodajni francoski vodilni politiki. Levi socialistični poslanec je nato v listu »Soir« odločno zavrnil francosko vlado in meščanske stranke, češ, da je združitev Avstrije z Nemčijo neizogibna ter da bi bilo silno nevarno jo preprečevati. Načelo samoodločbe narodov je najvišje načelo, ki ga tudi Avstriji, ker sama ni življenja sposobna, nihče ne sme odrekati.

Socijalno zavarovanje kmetičkih delavcev v Avstriji. Avstrijska socijalna demokracija se bori že nad 30 let za socijalno zavarovanje. Za industrijske delavce in nameščence je zavarovanje že izvedeno, zakon o zavarovanju kmetičkega delavstva je pa ravno sedaj v razpravi parlamentarnega glavnega odbora. Nadejati se je, da ga parlament v kratkem sprejme. Pri nas pa nimamo ne zavarovanja za kmetičke delavce in ne zavarovanja za starost, čeprav zakon oboje določa. To zavarovanje bi se pri nas lahko uvedlo s pravilnikom, toda gospoda tega noče, marveč samo vrta, kako bi se obstoječe zavarovanje poslabšalo.

Odprava plodu v Nemčiji dovoljena. V sredo je nemški državni zbor sklenil, da se sme plod odpraviti ne le, če je življenje matere v nevarnosti, ampak tudi takrat, če so tehtni socijalni pridobitni razlogi. Državni zbor je obenem povdaril, da se mora z ozirom na ta sklep izpremeniti tudi člen 119. ustave, ki odpravo plodu v tem slučaju prepoveduje.

Nova levičarska vlada na Estonskem. Socialist Rej je sestavil novo vlado, ki jo tvorijo trije člani socialistične stranke, dva radikala, dva člana nove kmečke stranke in en krščanski socialist. Vlada ima večino 56 mandatov od 100.

Grabner podpredsednik švicarskega narodnega sveta. Švicarski narodni svet je z 78 od 112 veljavno oddanih glasov izvolil sodruha Graberja za podpredsednika.

Velik socialističen volilni uspeh na Norveškem. Pri volitvah v mestnih občinah je pridobila socialistična stranka 70 mandatov. Izgubili so komunisti, radikali in ostale meščanske stranke. V glavnem mestu Oslu (prej Kristianija) so pridobili socialisti dva mandata in imajo sedaj 42 mandatov, konservativci imajo 40 in radikali 2.

Bolgarski kralj se poroči z italijansko kraljevo hčerjo. Ta ženitev, če bo resnična, bo imela zopet nekaj političnega oboležja — sorodstvene ekspanzije na Balkanu.

Že zopet defekt na lokomotivi! V kako slabem stanju se nahajajo stroji naših železnic, neglede na mizerno stanje proge, nam zopet kaže slučaj, ki se je zgodil te dni na progi Maribor-Ljubljana. Na lokomotivi jutranjega vlaka je v Zidanem mostu počila ognjena cev in le srečnemu naključju se je zahalvali, da nista zgubila pri tem kurjač in pa strojevodja svojega življenja. Šele pred par leti smo imeli enak slučaj v Poljčanah, kateri je zahteval življenje strojevodje Kieslich, ki je po 24 urah na opeklinah umrl, a kurjač pa je zadobil težke telesne poškodbe. Ob tej priliki je zadobil samo kurjač manjše poškodbe, oziroma opekline, strojevodja pa se je rešil na ta način, da je stroj ustavil in se preril skozi paro in vrelo vodo, katere je brizgala skozi vrata peči in le s težavo zapustil stroj. Če pa bi bil kurjač, ko je počila ognjena cev, zaposlen z vlaganjem premoga, bi gotovo bila danes zopet ena smrtna žrtev več. Vse prokletstvo naših železničarjev je v tem, da zna uprava od njih samo zahtevati dolžnosti prenaporne službe, a v zaščito osebja ne ukrene ničesar, ne glede na nevarnost, v kateri se na naših železnicah posebno zadnje čase stalno nahajajo potniki. Državno pravdnštvo bi moralo polagati takšnim slučajem pozornost ter uvesti preiskavo, morda bi se odločujoči faktorji na železnicah potem več brigali za varnost žel. osebja in potnikov. Pa zato ni mnogo časa, treba je paziti na državni nevarne elemente, pa če vse drugo propade. — Železničarji, kedaj boste pričeli braniti svoje golo življenje potom razredne organizacije, ker le ta vam zamore nuditi zaščito. Rešitev vaša je v vas samih!

Konferenca za pospeševanje tujskega prometa je zborovala 4. in 5. decembra v Pragi, kjer se nahaja glavni tujsko-prometni urad za srednjo Evropo. Udeležili so se je poleg zastopnikov iz Čehoslovaške še zastopniki Avstrije, Jugoslavije, Ogrske in Poljske. Jugoslavijo je zastopal praški podkonzul dr. Dančič. Sprejeli so se važni sklepi glede intenzivnejše propagande v inozemstvu, zlasti v Severni Ameriki in v Orientu. Konferenca je ugotovila, da je največja zapreka razvoja tujskega prometa v srednji Evropi prisilna dolžnost vidiranja potnih listov in se je sklenilo, da vsi navzoči zastopniki storijo potrebne korake pri svojih vladah, da se vidiranje potnih listov odpravi za vso Evropo.

Okrog madžarskega kralja. Madžarska ni danes niti republika, niti kraljevina. O republiki, seveda, nočejo madžarski »vitezi« s Horthyjem in Bethlenom na čelu nič slišati in kdor zakliče n. pr. živelja republika, ta riskira najmanj 6 mesecev zapor. Toda kraljevina pa pravzaprav tudi ni, ker že 10 let nimajo kralja — drugod ne morejo niti par dni brez njega shajati. Meščanske stranke, ki so za kralja, niso med seboj edine, ker en del stoji na stališču, da mora prej ali slej zasesti vakantni madžarski prestol eden ali drugi habsburški princ, četudi to antanta sedaj še brani. Toda med temi takozvanimi legitimisti ni edinosti, ker so eni n. pr. za Otona, drugi pa za Albrehta, ki se sedaj po Ogrskem klati. Druga struja pa, ki je tudi za kralja, hoče, da se kralja prosto voli in da tedaj lahko postane kdo drugi kralj, ne ravno Habsburžan. Grof Bethlen sicer pri vsaki priliki izjavlja, da še ni prišel pravi čas za razpravo o kralju, vendar pa se nekaj na tajnem pripravlja. Vlada je predložila zbornici nov poslovnik, ki bo tako oster, da bo opozicija skoraj onemogočena in bo postal parlament čisto navadna glasovalna »mašina« za vlado. Na seji madžarske skupščine z dne 4. decembra je socijalist Györki ostro napadal ta novi poslovnik ter rekel, da vlada z istim zasleduje tajne cilje. Nadalje je pripovedoval, kako da nek mladi Habsburžan potuje po državi kot pre-

stolni kandidat in je bil pred kratkim v Debreczinu v neki veliki družbi, pa ne da bi bil vinjen, je čisto resno izjavil, da bo tekom dveh let madžarski kralj. Ta izjava Györkija je povzročila velikansko razburjenje v celi zbornici. Legitimisti so oporekali, da bi bil g. Albrecht kaj takega izbleknil, ko pa se je to zatrjevalo, tedaj so rekli, da ima pravico take izjave podajati. Medtem so nasprotniki legitimistov naglašali, da je Albrecht čisto navaden uzurpator in da je treba z njim tako postopati, kot se z uzurpatorji postopa. Bethlen torej pripravlja z novim zborničnim poslovnikom teren za kralja in hoče torej opoziciji najprej obesiti nagobčnike. Toda kljub temu bo prišel čas tudi za madžarske grofe, ki danes gnajajo ljudstvo z najbolj nazadnjaškim redom, orožniki in reakcionarnimi poslovniki.

Madžarski krvnik je umrl. Karl Gold, madžarski kronikar, je, 65 let star, te dni umrl. Njegov posel je bil plodonosen, kajti 130 ljudi je spravil iz tega sveta. Ostali nepoklicni morilci, kot Horthy, Hejas, Pronay ter morilci iz Csongrada še vsi žive.

Demokratska morala

Mislimo, da je še vsej slovenski javnosti, osobito pa delavski, dobro v spominu Pašić-Pribičević-Zerjavov režim v letu 1925. Ne bomo tukaj naštevati grozot tega režima, ker bi to šlo predaleč, ali ugotovljamo iz delavskega stališča, da je bil to eden izmed najbolj reakcionarnih režimov v naši državi in ki si ga noben svobodoljuben državljani več ne želi. Ali ironija bridke usode je vrgla tudi samostojne demokrate od vladnih korit v podstrešje grenke opozicije.

Sedaj vpijejo kot grešne duše, in grmijo proti klerikalcem s kalibrom največjih topov, češ, kako so reakcionarni in kako zatirajo svobodo v državi. (Sicer so pa eden drugega vredni, op. pis.) Za kakšno svobodo so pa sami, pa čeprav so v opoziciji, kaj, ko bi bili šele vladna stranka, se najlepše vidi iz članka pod naslovom »Aržiše pri Zagorju«, ki ga je prinesla »Domovina« z dne 6. dec. 1928, št. 49, ki ga v ilustraciji objavljamo dobesedno in ki se glasi:

Obstoje cenejši
čaji, a ne boljši in izdatnejši

»Aržiše pri Zagorju. Po preteku 10 let obstoja jugoslovenske države smo prišli marsikje v razmere, kakršne so bile pred 10 leti. Dokaz temu so n. pr. občinske volitve, ki so se vršile 14. oktobra v občini Aržiše. Združili sta se rdeča in črna internacionala ter se posluževali najnesramnejših agitacij proti SDS. Posebno komunisti in socialisti, ki so imeli glavni volilni lokal v županovi hiši, niso izbirali sredstev. Za volilno agitacijo so seveda zopet zlorabljali žalostne trboveljske dogodke. Komunistom in socialistom, ki so imeli firmo Kmetko-delavske liste (nositelj župan Fr. Cencelj), se je posrečilo dobiti 12 odbornikov v občinski zastop. Klerikalci so jih dobili 5, samostojni demokrate pa 8. Še tesnejše prijateljstvo so sklenili komunisti, socialisti in klerikalci po volitvah. Dogovorili so se, da skupno volijo za župana Fr. Cencelja, ki je bil 24. oktobra ponovno izvoljen za župana s 17 glasovi. Demokrate so oddali prazne glasovnice. Na podlagi dogovora med komunisti, socialisti in klerikalci je bilo izvoljenih 5 občinskih svetovalcev, med temi 3 od tako zvane Kmetko-delavske liste in 2 od klerikalcev. Demokrate so oddali ponovno prazne glasovnice. Zadnjo noč pred volitvijo župana so trosili letake naslednje vsebine: »Velika zmaga Kmetko-delavsko-komunistične stranke. Poraz klerikalcev in demokratov. Pri občinskih volitvah v Aržišah ima naša stranka absolutno večino. Imamo 12 odbornikov, klerikalci 5, demokrate 8. Torej še ponovno ostane žu-

pan v naših rokah. Naj živi komunizem, naj živi naš župan Cencelj.« Čudno se nam vidi, da je bil župan Fr. Cencelj takoj zaprisežen. Kot varuh skrinjice Kmetko-delavske liste je oblastvom dobro znan kot vodja tukajšnjih komunistov in zavzema v občinskem zastopu prav važne funkcije.

Na ta denuncijantski pamflet si usojamo spoštovane Esdesarje vprašati sledeče: 1. kdo je kriv, da so jih volilci občine Aržiše zapustili? Pa menda ne njih socialna sočutnost do delavstva pri rudniku? 2. Kje so oni to dokazali, da so tiste letake komunisti trosili? Ali ni mogoče, da kaj takega naredi kdo, ki tudi ni komunist? 3. Ali jih ni sram, da javno denuncirajo tiste ljudi, ki niso bili nikoli komunisti, pač pa njihovi pristaši, ki so jim, ko so spoznali njih človekoljubnost, pokazali hrbet, in to onemu klerikalnemu režimu, ki sami pravijo, da jih preganja kakor garjeve pse.

Taka je demokratska morala!

Maribor.

NARODNO GLEDALIŠČE.

Repertoar.

Torek, 11. decembra ob 20. uri: »Hlapci«. Kuponi. — V spomin desetletnice smrti Cankarja s predavanjem g. dr. Sušnika. Sreda, 12. decembra: Zaprt. Četrtek, 13. dec. ob 20. uri: »Svejk«. Ab. A. Kuponi. Gostovanje g. Daneša. Petek, 14. decembra ob 15. uri: »Hlapci«. Dijaška predstava.

Cankarjeva proslava v mariborskem gledališču. Ob desetletnici smrti našega največjega pisatelja Ivana Cankarja vprizori mariborsko gledališče slavnostno spominski Cankarjev večer. Po uvodnem predavanju g. prof. dr. Sušnika sledi vprizoritev enega najboljših Cankarjevih del, »Hlapcev«, v režiji g. Koviča in ob sodelovanju skoro cellega ansambla. Želeti bi bilo, da mariborska publika, ki je posečala dosedanje predstave te zelo lepo podane drame dosti slabše, vsaj ta večer napolni hišo in s tem izkaže dolžno čast velikemu našemu Cankarju.

Cankarjeva proslava!

Dne 15. decembra tl. se bo vršila v mariborskem gledališču Cankarjeva proslava mariborskega delavstva, kjer se bodo uprizorili Cankarjevi »Hlapci« po uvodnem predavanju.

Ker so cene te gledališke predstave tako nizke, da bo vsakemu omogočena udeležitev te proslave, opozarjamo še sedaj sodruge in sodružice, da si pravočasno preskrbijo vstopnice, katere imajo v predprodaji funkcijarni kulturnih in strokovnih organizacij in uprava našega lista.

Medvedov Janez je odlikovan!

Vsi pravi patrijoti, to se pravi taki, ki so bili vedno patrijoti, ne glede na državo, so dobili zaslužen odlikovanje in zakaj ga ne bi Medvedov Janez dobil. Janez je bil pred kratkim, kakor znano, v Beogradu pri svojem najboljšem prijatelju — pardon — pri tistemu, ki mu je Medvedov Janez najboljši prijatelj, pri g. dr. Korošcu. In sedaj se vidi, da tiste obljube, ki jih je g. dr. Korošec Medvedovemu Janezu glede skorajšnjega zboljšanja gmočnega položaja železničarjev dal, niso bile prazne fraze, ampak, da slovenski minister zna besedo držati. Kajti z odlikovanjem Medvedovega Janeza ni bil odlikovan on sam, am-

pak cela masa delavstva v delavnici. Sedaj je torej stvar v redu in če bodo zopet nikdar zadovoljni socialisti kak shod sklicali, tedaj bo Janez gotovo svojo patrijotsko dolžnost storil.

Stanovanjski najemniki! Prijavite svojemu stanovskemu društvu na Rotovškem trgu 1 takoj vsako povišanje najemnin, že izvršeno in napovedano, držanje praznih stanovanj in spreminjanje stanovanjskih prostorov v poslovne lokale v zadnjem letu, pa tudi kdo zahteva visoke odkupnine za stanovanja in visoke prispevke za popravila. Dopisnica zadostuje. — Društvo stan. najemnikov za Maribor.

Pevski odsek »Svoboda« v Mariboru vabi vse svoje znanee in prijatelje na

božičnico,

ki jo priredi v soboto, dne 22. decembra v prostorih Ljudskega doma s sporedom: Godba, petje, ples, obdaritve. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina za člane 3 Din, za nečlane 5 Din.

Cenji gostje naj blagovolijo oddati darila z navedbo imena obdarovanca dne 22. decembra pri gostilničarju Ljudskega doma.

Za obilen obisk se priporoča odbor.

Ljubljana-Šiška.

V soboto, dne 15. decembra ob pol 8. zvečer se bo vršil v Šiški v Zadržnem domu zaupniški sestanek članov in somišljenikov Socialistične stranke. Z ozirom na važnost naših lokalnih razmer in komunalno-socialistično-političnih zadev opozarjamo že danes na ta sestanek.

Predavanja v Šiški zelo lepo napredujejo. Obiskuje jih stalno okrog 80—100 naših somišljenikov. Tudi v bodoče bomo pazili, da nudimo našem delavstvu poleg pouka tudi primerne razvedrila.

Pamet in zavednost zmaga, zato dajmo duška našemu delu še z večjim zanimanjem. Ljubezen do dela in do svojega bližnjega je bistven pogoj h konsolidaciji socialističnega razreda.

Vse delavstvo, na socialistično-kulturnem, gospodarskem in strokovnem polju, mora svoja dejanja koncentrirati v stranki, katera vzbuja in združuje ves proletariat v skupno socialistično organizacijo po klicu velikega socialističnega misleca in berca Karla Marksa: »Proletarci vseh dežel — združite se!«

Cebular.

Zalog.

V nedeljo, dne 16. decembra tl. se vrši proslava desetletnice smrti pisatelja Ivana Cankarja. Za to proslavo uprizori Delavski oder »Svoboda« v Zalogu igro njegovega dela »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski« v dvorani g. Cirila Požara v Zalogu. Začetek ob 16. uri. Pred igro kratko predavanje o njegovem življenju in delu kot proletarskem pisatelju. Sodruži in sodružice! Da pokažemo, kako cenimo njegova dela in da počastimo desetletnico njegove smrti, vsi na plan in dne 16. decembra v Zalog k proslavi!

Studenci pri Mariboru.

DTE »Svoboda« Studenci priredi v nedeljo, dne 16. tm. v telovadnici gledališko predstavo: 1. Čarobna brivnica, burka v 1 dejanju. 2. Wüstenmoral, veseloigra v 2 dejanjih. Začetek ob 16. uri. Vstopnina 6, 4 in 3 Din. Oba komada nudita p. n. občinstvu obilo smeja in zabave. Ker je čisti dočitek namenjen za nabavo novega odra, prosimo obilnega poseta. Vstopnice se dobe v predprodaji! — Odbor.

Ali ste že krili?

svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d.d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

ZA BOŽIČNO DARILO!

LUNA
EXPORTNA HIŠA
Maribor, Aleksandrova 19

Dobroznana najcenejša in najboljša trdka za nakup nogavic, moških nogavic (zoknov), rokavic, dokolenic, gamaš, hišnih čevljev, snežnih čevljev, perila, vezence, čipk, svilenih trakov etc. Lasten izdelek pletenih jopic, puloverjev ter kompletnih oblek v vsaki veličini. Posebna razstava igrač ter božičnih okrasov.

L. Mikuš, Ljubljana, Mestni trg 15
DEŽNIKI.

Na malo. Na veliko.
Ustanovljeno 1839. Telefon 2282.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.
Ustan. 1898 **MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36—38** Telefon 324
Prodajalne v Slomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na zavarovalno znamko D. P.

Nabirajte nove naročnike

Sodružice in sodruzi!

Kupujte samo pri trdkah, ki oglašujejo v »Delavski Politiki«! —

MALA NAZNANILA.

JOSIP MLINARIČ
priporočam svojo bogato zalogo
galanterije, specerije, hišnih
in kuhinjskih potrebščin.
Maribor, Glavni trg št. 17.

I. Bukova drva
cela in rezana, trboveljski premog in
butare ter vsakovrsten rezan in tesan les
Alojz Piščanec
Državna cesta, vis-à-vis Mariborski dvor

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastoj. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S. (šiling) za pošto in zavojnino.

Tvornica štipilk
in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin
T. Soklič
Maribor, Aleksandrova c. 43.

Creppe de Chine
in feular svile od 58 Din naprej
kakor tudi vsakovrstne druge svile
v bogati zalogi po najnižjih cenah pri
J. Trpinu, Maribor, Glavni trg 17.

Elektrotehnična delavnica
PRATTES & TRABI,
Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravila vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Dosti denarja prihranite

ako daste v popravilo
BRZOPODPLATI, Taubenbachova ul. 14
Vaše vsakovrstne čevlje, galoše, snežne, z gummi in usnjenimi podplati, cene za poplajenje in pete usnjenih damskih Din 26—28, moških Din 32—38. — Se priporoča BRZOPODPLATA.

JOSIP MORAVEC, Maribor
Slovenska ul. 12
priporoča svojo bogato zalogo snežnih čevljev in galoše vseh prvovrstnih svetovnih znamk, po brezkonkurenčnih cenah. Popravila se sprejemajo.